

مهربان علیوا معاون جدید ریاست جمهوری آذربایجان

الهام علی‌اف رییس جمهور آذربایجان در ادامه تلاش‌ها برای تثبیت قدرت خاندان خود، در یک اقدام تامل‌برانگیز همسرش مهربان علیوا را به سمت معاون رییس جمهوری منصوب کرد.

آران نیوز: بالاخره همانگونه که از سال گذشته پیش بینی می شد، الهام علی‌اف رییس جمهور آذربایجان در ادامه تلاش‌ها برای تثبیت قدرت خاندان خود، در یک اقدام تامل‌برانگیز همسرش مهربان علیوا را به سمت معاون رییس جمهوری منصوب کرد. این سمت از سپتامبر 2016 و در پی همه‌پرسی تغییر قانون اساسی جمهوری آذربایجان برای ایجاد این جایگاه و افزایش دوره ریاست جمهوری به هفت سال ایجاد شد و در صورتی که رئیس جمهور نتواند مسؤلیت‌های خود را انجام دهد اختیارات و وظایف رئیس جمهوری به معاون اول منتقل می شود.

الهام علی‌اف با برگزاری نشست شورای امنیت ملی جمهوری آذربایجان در سه شنبه 21 فوریه سال 2017 با تمجید از همسرش، چنین گفت: «مهربان علیوا، معاون اول حزب آذربایجان نوین است. این حزب بزرگترین حزب در قفقاز جنوبی است که تعداد اعضای آن به هفتصد هزار نفر نزدیک شده است. مهربان علیوا از سال 2005 نماینده مجلس ملی جمهوری آذربایجان است و علاوه بر آن، فعالیت گسترده‌ای دارد که در نتیجه آن، بر شمار دوستان ما افزوده شده است. از سال 2004 تاکنون، مهربان، رئیس بنیاد حیدرعلی‌اف، پیشوای عالی است و این بنیاد تحت ریاست وی به متنقدترین سازمان (جمهوری) آذربایجان و منطقه تبدیل شده است. با در نظر گرفتن تمام این عوامل تصمیم به این انتصاب گرفتم. از امروز، دوره جدیدی در زندگی مهربان علیوا آغاز می شود.» در این نشست خانم علیوا نیز گفت: «آقای رئیس جمهور، من قدردان اعتماد بالای شما به خود هستم و در طول سالیان گذشته، ایده‌های شما، از استقلال، میهن پرستی، حفاظت از منافع ملی، وحدت میان مردم آذربایجان، سرمشقی بودند برای کار من.» شایان ذکر است که یکی از نخستین افرادی که به مهربان علیوا تبریک گفت کسی نبود جز رجب طیب اردوغان.

الهام علی‌اف از سال ۲۰۰۳ رییس جمهور آذربایجان است. او جانشین پدرش حیدرعلی‌اف شد که به دلیل بیماری شدید مجبور شد از ریاست جمهوری کناره‌گیری کند، پسرش را که در آن زمان نخست وزیر بود، عنوان تنها نامزد حزب آذربایجان نوین در انتخابات ریاست جمهوری معرفی کرد. از آن زمان تا کنون الهام علی‌اف سه انتخابات را با اکثریت مطلق آرا برده است. این انتصاب به عنوان قبضه بیشتر قدرت در دست خانواده علی‌اف و پاشایف تلقی شده است که از سال 1993 یک تاز سیاست، اقتصاد و امنیت جمهوری آذربایجان می باشند. از نکات جالب توجه پیش از ریاست جمهوری الهام علی‌اف، برگزاری یک همه‌پرسی در سال 2002 توسط پدرش بود که متمرکزی را به قانون اساسی جمهوری آذربایجان اضافه کرد که پس از مرگ یا برکناری رییس‌جمهوری، نخست وزیر جایگزینش خواهد شد و این گونه بود که یک سال بعد، الهام علی‌اف که تازه به نخست‌وزیری رسیده بود، جایگزین پدر شد که چند ماه پیش از مرگش از قدرت کناره‌گیری کرد. شایان ذکر است که رئیس جمهوری کنونی پیش از این نیز با برگزاری یک رفراندوم در سال ۲۰۰۹، محدودیت دو دوره‌ای انتخاب یک فرد به ریاست جمهوری را لغو کرد.

موافقان آنها معتقدند خانواده علی‌اف کشور فقیر جمهوری آذربایجان را به یک تولیدکننده رو به رشد انرژی و صادرکننده نفت به اروپا بدل کرده است. مخالفان اما هم حیدرعلی‌اف و هم الهام علی‌اف را به استبداد، سوء استفاده از قدرت و فساد مالی متهم می‌کنند، به زندگی بسیار لوکس آنها انتقاد می‌کنند و می‌گویند خانواده علی‌اف صدای هر مخالفی را از بین برده است.

مهربان علیوا کیست؟

مهربان عارف قیزی علیوا (به ترکی آذربایجانی (Mehriban Arif qz liyeva) زاده ۲۶ ماه آگوست ۱۹۶۴ در باکو، رئیس کنونی بنیاد حیدرعلی‌اف (از سال 2004)، معاون اول حزب آذربایجان نوین (حزب حاکم جمهوری آذربایجان)، سفیر حسن نیت یونسکو و آیسسکو و همچنین نماینده پارلمان (از سال 2005)، از خانواده پاشایف یکی از پرنفوذترین خانواده‌های جمهوری آذربایجان بعد از فروپاشی است. وی اصالتی ایرانی دارد و پدربزرگش میرجلال پاشایف نویسنده اهل ایران، زاده روستای اندبیل از توابع خلخال در استان اردبیل بود. حافظ پاشایف، اولین سفیر جمهوری آذربایجان در ایالات متحده عموی وی، پدرش، عارف پاشایف نیز رئیس آکادمی ملی حمل و نقل هوایی در باکو بود. علیوا پس از اتمام دوره متوسطه در سال ۱۹۸۱ میلادی، در تاریخ ۲۲ دسامبر ۱۹۸۳ با الهام علی‌اف فرزند حیدرعلی‌اف ازدواج کرد. وی تحصیلاتش را در دانشگاه علوم پزشکی باکو ادامه داد.

سپس از آکادمی سچنوف مسکو در رشته پزشکی به سال ۱۹۸۸ دانش‌آموخته شد. پایان‌نامه وی در زمینه جنبه‌های اخلاقی قتل از روی ترجمه نوشته شده است. وی بیشتر در عرصه فرهنگی فعال بوده است و همواره وجهه مدرنیته و اروپایی شده جمهوری آذربایجان در غرب محسوب می شود. وی تاکنون توانسته با توجه به لابی‌گری‌های گوناگون و صرف هزینه‌های کلان در غرب، عناوینی همچون جایزه لژیون دونور بالاترین نشان کشور فرانسه در سال 2011 و مدال موتسارت یونسکو را در سال ۲۰۱۰ به جهت تقویت گفتگوی فرهنگی از یونسکو دریافت کند. همچنین برگزاری نخستین دوره مسابقات همبستگی اسلامی به مهربان علیوا محول شده است. به نقل از لس‌آنجلس تایمز، مهربان یکی از عوامل مهم در موفقیت شوهرش و با نفوذترین فرد بر تصمیمات رئیس جمهور است.

مهربان و الهام صاحب سه فرزند می‌باشد، دو دختر به نام‌های لیلیا (زاده ۱۹۸۵ در مسکو)، آرزو (زاده ۱۹۸۹) و پسر بی‌نام حیدر (زاده ۱۹۹۷). در بین فرزندان، لیلیا علیوا رئیس هیئت تحریریه مجله مد و لایف استایل باکو که توسط تاجر آذربایجانی - روس به نام آراز آقاروف منتشر می‌شود را برعهده دارد و با پسر آراز، امین آقاروف خواننده و تاجر آذربایجانی - روس ازدواج کرده است و معروفترین چهره خانواده بعد از مادرش محسوب می شود. وی نیز در عرصه فرهنگی فعال است و تلاش می کند که چهره جمهوری آذربایجان را در نشریات و رسانه‌های خارجی، کشوری مدرن و غربی جلوه دهد.

بر اساس اسناد دیپلماتیک آمریکا که ویکی‌لیکس سال گذشته منتشر کرد مهربان علیوا با وجود اینکه نماینده پارلمان است، دانش سیاسی اندکی دارد. او همچنین به عنوان فردی در داخل و خارج از کشور شهرت یافته که به زندگی لوکس و غربی علاقمند است. جراحیهای زیبایی وی بر روی صورت و بدنش در منطقه قفقاز نیز زبانداز است. همچنین با انتشار اسناد پاناما نام مهربان، لیلیا، آرزو و حیدر، همسر و فرزندان الهام علی‌اف، رئیس جمهور آذربایجان به عنوان شرکای چند بنگاه برون مرزی دیده می‌شود؛ شرکتهایی صوری که سه پوشش حفاظتی بر ثروت آنها کشیده‌اند. بر اساس این اسناد، فاضل ممدوف، وزیر وقت دارایی، شرکت آتا هلدینگ را تاسیس و خانواده علی‌اف را نیز در آن سهام می‌کند. شرکت آتا هلدینگ در بخش‌های صنایع نفت و گاز، ساختمان‌سازی، بانک آذربایجان، معادن و شرکت ارتباطات فعالیت دارد و سرمایه آن بیش از ۴۸۰ میلیون دلار است. طبق نامه‌ای که در سال ۲۰۱۰ به دفتر وکالت موساک فونسکا در پاناما ارسال شده ۵۱ درصد سهام شرکت آتا هلدینگ در اختیار شرکتی به نام Hughson Management است و نام روسای این شرکت افرادی به نام آرزو و لیلیا علی‌اف قید شده است.

همچنین الهام علی‌اف، رئیس جمهور آذربایجان در سال ۲۰۰۷ کنسرسیومی شامل ۶ معدن طلا واقع در غرب این کشور را به شرکتی در بریتانیا و سه شرکت برون مرزی اهدا کرد که

سهامدار اصلی همه این شرکت‌ها دختران رئیس جمهور آذربایجان هستند. لیلیا و آرزو علیوا، ۴۵ درصد از سهام شرکت "لاندکس ریسورس اس ای" و ۱۱ درصد از سهام "گلوبلکس اینترنشنال" را در اختیار دارند که در مجموع معادل ۵۶ درصد سهام معادن طلای آذربایجان است.

همه پرسى 26 سپتامبر چه بود؟
در این همه پرسى رای‌دهندگان درباره اصلاح ۲۳ ماده و افزودن ۶ ماده به قانون اساسی از جمله افزایش طول دوره ریاست جمهوری از پنج سال به هفت سال و اعطای اختیارات تازه به رییس جمهوری برای تعیین دو معاون رییس جمهوری بدون نیاز به رای اعتماد پارلمان، رای مثبت دادند. بر اساس این تغییر، در صورت مرگ یا کناره‌گیری رییس جمهوری، معاون اول او جانشینش خواهد شد. این اصلاحات همچنین به رییس‌جمهوری اختیار لازم را داد تا در صورتی که مجلس دو بار در طول یک سال از اعطای رای اعتماد به کابینه یا نامزدهای پیشنهادی رییس جمهوری برای سمت‌های حساس سر باز زند، آن را منحل و انتخابات زودهنگام اعلام کند. بر اساس اعلام نتایج همه پرسى به صورت میانگین 90 درصد شرکت‌کنندگان که هر کس می‌توانست به تک تک بندها جداگانه رای دهد، رای مثبت دادند. از جمعیت حدود ۱۰ میلیونی جمهوری آذربایجان (که جای تردید بسیاری وجود دارد) ۵۰۹۳۲۸۹ نفر واجد رای دادن بودند. برای این انتخابات ۵۶۲۷ صندوق در حوزه‌های انتخاباتی داخل این کشور و ۳۸ حوزه انتخاباتی برای شهروندان مقیم خارج از کشور در نظر گرفته شده بود. ۵۳۰۰۰ ناظر محلی این همه‌پرسی را پایش کردند. همچنین ۱۱۷ ناظر بین‌المللی از ۳۳ کشور جهان در این انتخابات حضور داشتند. رای مشروعیت آن کافی بود که ۲۵ درصد از واجدین شرایط در آن شرکت کنند. خبرگزاری تردند آذربایجان در پایان ساعت همه‌پرسی اعلام کرد مشارکت ۶۹٫۷٪ بوده است (1). این اصلاحات تنها اقتدار سیاسی علی‌اف و خانواده‌اش را افزایش داد و شاکله ریاست جمهوری های مادم العمر کشورهای تازه استقلال یافته بعد از فروپاشی شوروی مانند ترکمنستان، قزاقستان، ازبکستان، تاجیکستان و بلاروس را دنبال می‌کند و تاحدود زیادی نشأت گرفته از الگو توتالیتراریسم اردوغان در ترکیه نیز است. حتی عارف حاجیلی، رهبر حزب مساوات، دولت را متهم کرد که قوانین کنونی را برای یک نظام پادشاهی کافی نمی‌داند و در پی قوانین سرکوب‌گرانه بیشتر است.

یکی دیگر از اصلاحیه‌های پیشنهادی بر قانون اساسی، کاهش حداقل سن نامزدهای مجلس و ریاست جمهوری است. پیشتر حداقل سن برای انتخاب به ریاست جمهوری ۳۵ سال و برای ورود به مجلس ۲۵ سال بود. در این همه پرسى حداقل سن پیشنهادی برای همه پرسى ۱۸ سال اعلام شده بود. منتقدان علی‌اف، هدف از این کار را زمینه‌سازی برای راهیابی پسر ۱۹ ساله آقای علی‌اف به پارلمان می‌دانند. پرسى که نخستین بار زمانی که تنها 11 سال داشت، توجه رسانه‌ها را در سال 2010 با داشتن اموالی به ارزش 44 میلیون دلار در بندر دبی به خود جلب کرد.

محدود کردن حق تجمع به خاطر حفظ نظم عمومی و مسایل اخلاقی، اعطای حق لغو مالکیت افراد بر املاک به دولت در راستای برقراری عدالت اجتماعی و همچنین حق دولت جهت لغو شهروندی اتباعش، از دیگر اصلاحات انجام شده در قانون اساسی جدید بوده است.

شورای اروپا در واکنش به همه‌پرسی در جمهوری آذربایجان با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد: اجرایی شدن این اصلاحات تعادل قوا را در این کشور مختل می‌کند و قدرت خارق‌العاده‌ای را در اختیار رییس جمهوری قرار خواهد داد. عفو بین‌الملل هم در بیانیه‌ای هشدار داد که اصلاحات قانون اساسی در جمهوری آذربایجان با نقض آزادی‌های شخصی در این کشور همراه خواهد بود.

جمهوری آذربایجان پس از کسب استقلال ملی در سال 1991 میلادی، درباره تدوین قانون اساسی این کشور تازه استقلال یافته اقدام کرد. در سال 1995 میلادی قانون اساسی جمهوری آذربایجان به تصویب رسید و در پی آن دو بار در سال‌های 2002 و 2009 میلادی همه پرسى اصلاح قانون اساسی در این کشور برگزار شده است. دولت جمهوری آذربایجان ضرورت اصلاح قانون اساسی را مرتبط به تغییرات اساسی هفت سال اخیر (دوره آخرین همه پرسى اصلاح قانون اساسی در سال 2009 میلادی این کشور) در حیات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی این کشور و نیز جریان‌های جاری سیاسی و اقتصادی جهان اعلام کرد.

علی حسن اف مشاور مسایل سیاسی و اجتماعی رییس جمهوری آذربایجان هدف از اصلاح قانون اساسی در این کشور را تکمیل بسترهای قانونی تامین هر چه بیشتر حقوق و آزادی‌های شهروندان، شکل‌گیری ساز و کارهای موثر و انعطاف‌پذیر مدیریت عمومی، تکمیل ساز و کارهای مدیریت اقتصادی برای تامین اثر بخشی و تداوم اصلاحات اقتصادی، تعیین مطالبات جدید در رابطه با فعالیت قوه مقننه و تضمین هر چه بیشتر امنیت ملی و ثبات در جامعه عنوان کرد.

شایان ذکر است که بعد از اعلام نتایج همه پرسى در دسامبر سال 2016، مجلس جمهوری آذربایجان قانونی را به تصویب رساند که بر اساس آن توهین به الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور این کشور در شبکه‌های اجتماعی جرم محسوب می‌شود. افرادی که از این قانون تخلف کنند با جریمه‌ای برابر ۱۵۰۰ منات (۸۵۵ دلار) و سه سال حبس در زندان روبرو خواهند شد. قانون ممنوعیت توهین و افترا در اینترنت از سه سال پیش در جمهوری آذربایجان وضع شد، اما هیچگاه نامی از شخص رئیس‌جمهور برده نشده بود. بیشتر رسانه‌ها در جمهوری آذربایجان تحت کنترل شدید دولت هستند و به همین دلیل مردم عموماً انتقادات و ناامیدی‌های خود از دولت و وضع نابسامان اقتصادی را در شبکه‌های اجتماعی منعکس می‌کنند ولی حالا با ترس و لرز حتی از گفتن چند شوخی ساده نیز بی‌بهره شده‌اند.

منبع: ایراس، نویسنده حامد کاظم زاده - مدیر گروه مطالعات قفقاز، دانشگاه ورشو